

УДК 377.36:81'243

**ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ – ЕФЕКТИВНИЙ
ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ**

Кузнецова Г.Г.

*Інгулецький технікум ДВНЗ «Криворізький національний
університет»*

У статті розкрито основні питання проблеми володіння іноземною мовою як ефективного засобу здійснення самостійної навчальної діяльності учнів старшої професійної школи.

Ключові слова: іноземна мова, самостійна навчальна діяльність, професійна діяльність.

**ВЛАДЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ – ЭФФЕКТИВНОЕ
СРЕДСТВО ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ СТАРШЕЙ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЫ**

Кузнецова Г.Г.

В статье раскрываются основные вопросы проблемы владения иностранным языком как эффективного средства осуществления самостоятельной учебной деятельности учащихся старшей профессиональной школы.

Ключевые слова: иностранный язык, самостоятельная учебная деятельность, профессиональная деятельность.

**MASTERING FOREIGN LANGUAGES AS EFFECTIVE MEANS
FOR REALIZING VOCATIONAL HIGH-SCHOOL STUDENTS'
SELF-DIRECTED EDUCATIONAL ACTIVITIES**

Kuznetsova G. G.

The article deals with the problem of mastering foreign languages as one of the effective means for realizing students' self-directed educational activities and putting it into practice of the vocational high-school.

Key worlds: foreign language, independent learning activities, professional activities.

Постановка проблеми. На етапі розвитку цілісного комплексу відносин між нашою країною та європейськими сусідами опанування однієї чи кількох іноземних мов набуває неперевершеного значення насамперед як засіб життєдіяльності людини. Оскільки мовою спілкуються в усіх сферах життя особистості, актуальним стає питання саме практичного оволодіння іноземною мовою для послуговування нею на професійному рівні.

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасні ідеї формування самостійної діяльності тих, хто навчається, їх прагнення до пізнання, запровадження в навчальному процесі різних методик як засобів становлення пізнавальної активності та самостійності учнів і студентів має давнє історичне коріння, що віднайшло психолого-педагогічне підґрунтя в працях сучасних учених: Б. Ананьєва, Л. Виготського, Д. Дьюї, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та ін. У світлі нових пріоритетів, ініціативність, самостійність, творча активність, здатність до підприємництва, а також питання розвитку й формування особистості розглядаються через призму організації самостійної роботи учнів і поступового розширення її обсягу, оновлення її форм і методів, спрямування її змісту на майбутню професійну діяльність.

Ці та інші аспекти розкривають у своїх працях В. Буряк, М. Гарунов, Є. Голант, Н. Дайрі, М. Данилов, В. Євдокимов, Б. Єсипов, В. Козаков, Р. Мікельсон, І. Огородников, П. Підкасистий, Н. Половникова та інші, які чітко й вичерпно характеризують суть і зміст поняття «самостійна робота» й важливі аспекти її організації. А. Аюрзан, В. Васильєва, В. Горова, М. Єрецький, Г. Ковальов, С. Марченко, О. Савченко, Т. Шамова та інші доводять принципову можливість підвищення якості навчання завдяки широкому впровадженню самостійної роботи в навчальний процес.

У науково-педагогічній літературі існує чимало праць, присвячених організації самостійної навчальної діяльності студентів (Л. Головка, О. Жерновникова, С. Заскалета, О. Малихін, Л. Онучак, Н. Сидорчук, М. Солдатенко, І. Шайдур); організаційним і педагогічним аспектам

самостійної роботи учнів і студентів (В. Буринський, С. Кустовський, А. Сарсембаєва, М. Сичова); особистісній орієнтації самостійної роботи (Г. Адамів, В. Луценко, В. Паламарчук, Г. Романова); плануванню самостійної роботи та розподілу часу на її виконання (Г. Авраамова, І. Кобиляцький, Ю. Леонавичюс, Т. Малаховська, О. Молибог, І. Новик, С. Скидан, І. Шимко); особливостям організації самостійної роботи в процесі навчання іноземних мов (В. Бебих, Н. Голівер, М. Князьян, А. Панасюк, М. Смірнова та ін.).

Мета цієї праці: довести значущість і впливовість володіння іноземною мовою як ефективним засобом здійснення самостійної навчальної діяльності учнів старшої професійної школи для кінцевого результату підготовки майбутнього спеціаліста певної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останнім часом Європейський Союз дещо змінив свою політику щодо вивчення іноземних мов. Якщо раніше йшлося тільки про те, що кожна людина повинна знати, окрім рідної, якусь іноземну мову, то на сесії експертів Європейського Союзу з питань мовної політики, що відбулася 12-17 листопада у Страсбурзі, йшлося про плюралінгвалізм. Цим визначається докорінно новий напрям розвитку мовної політики: ми переходимо до вивчення кількох іноземних мов, і людина повинна оволодіти ними. Така постановка питання набуває неабиякої ваги, оскільки вже нині абсолютно зрозумілим є факт того, що підтримувати належний професійний рівень можна лише за умови володіння хоча б однією іноземною мовою.

Для докорінної зміни стану справ щодо навчання іноземної мови у навчальних закладах різних рівнів акредитації слід кардинально змінити організаційно-педагогічні засади вивчення іноземних мов, а саме:

- для всіх учнів і студентів, які бажають поглиблювати знання іноземних мов і мають для цього підстави, увести у вибіркочку частину навчального плану хоча б 4 тижневі години для іноземної мови;
- у межах визначення кредитів перерозподілити час на аудиторне вивчення іноземної мови професійного спрямування й самостійну роботу учня або студента в такий спосіб, щоб на 1-2 курсах відводилося 4 аудиторні тижневі години;
- ураховуючи факт того, що в більшості випадків за тим чи іншим напрямом підготовки навчається більше ніж 1 група, формувати

диференційовано гомогенні групи за рівнем похідних знань іноземної мови, оскільки диференційоване вивчення іноземної мови протягом двох років сприятиме не лише організації навчання з більш сильними підгрупами в оптимальному темпі та з максимально можливим рівнем навантаження, а й дасть можливість краще навчати й тих, у кого рівень знань іноземної мови є невисокий, особливо, коли йдеться про об'єктивні причини відставання;

- запроваджувати вивчення найважливіших дисциплін із циклу безпосередньо професійної підготовки вдруге, у стислій формі, іноземною мовою;

- започатковувати вивчення другої іноземної мови, починаючи її опанування з самого початку вже на сучасному етапі, а не чекати на те, коли до середньої спеціальної професійної школи підуть школярі, які за новітньою програмою вивчають дві іноземні мови;

- уводити спецкурси з іноземної мови, у процесі вивчення яких, акценти зміщувались би на вивчення спеціальної фахової термінології саме того предмета, який є ключовим у фаховій підготовці майбутнього спеціаліста;

- активізувати роботу щодо участі учнів середньої спеціальної та студентів вищої школи у виборюванні певних грантів для участі в різних міжнародних програмах і проектах, якими б передбачалися навчання в інших країнах;

- при підготовці дипломних і кваліфікаційних робіт у стислій формі готувати інформацію за основними положеннями роботи іноземною мовою чи навіть іноземними мовами, що надасть можливості висвітлення власних науково-практичних досягнень у всесвітній інформаційній мережі INTERNET;

- започатковувати написання дипломних і кваліфікаційних робіт іноземною мовою.

Останнім часом в Україні створюються досить сприятливі соціально-економічні умови для ефективного вивчення іноземної мови на всіх рівнях, у тому числі можна говорити і про позитивні зрушення, хоча вони ще не завжди помітні, у практиці викладання іноземних мов у середніх спеціальних навчальних закладах. А саме, учні починають усвідомлювати важливість і необхідність вивчення таких обов'язкових дисциплін, як «Іноземна мова (професійно спрямована)» і «Ділова іно-

земна мова», показником чого є результати останніх усних і письмових опитувань у порівнянні з тими результатами, які було отримано кількома роками раніше. Учні прагнуть досягти більш високого рівня володіння іноземною мовою, усвідомлюють необхідність професіоналізації змісту навчання й упровадження в практику викладання іноземних мов більш тісних міжпредметних зв'язків іноземної мови з блоком безпосередньо фахової підготовки. І що для нас є найбільш суттєвим, учні середніх спеціальних навчальних закладів починають сприймати володіння іноземною мовою як ефективний засіб отримання новітньої інформації з іншомовних джерел (друкованих, аудіо й відео-матеріалів, засобів масової інформації і звичайно ж – усесвітньої інформаційної мережі INTERNET), а іншими словами, ефективним засобом самостійного поповнення й розширення власних знань і здійснення самостійної навчальної діяльності в цілому.

Як загальноосвітня дисципліна іноземна мова має в собі великий розвивальний потенціал щодо освіти, культури й тому сприяє формуванню особистості, визначає її спрямованість, що забезпечить успішну професійну підготовку фахівця, розвиток його творчих можливостей.

Комплексна мета викладання іноземної мови охоплює такі завдання:

- формування професійної компетентності;
- розвиток комунікативних здібностей, мовленнєвотворчої діяльності іноземною мовою;
- підвищення загальної культури учня або студента [4, с. 18].

Але тут постає природне запитання: наскільки швидко володіння іноземною мовою може стати для учня середнього спеціального навчального закладу засобом здійснення самостійної навчальної діяльності та що має бути зроблено для цього?

Необхідно згадати про «загальні компетенції ... тих, хто вивчає мову», що «складаються, зокрема, із їхніх знань, умінь та життєвого досвіду, а також із їхнього вміння вчитися». [1, с. 11]

Зупинимось на «вмінні вчитися», оскільки здатність до навчання не лише суттєво впливає на процес опанування іноземної мови, а є також однією з найважливіших категорій щодо організації й здійснення самостійної навчальної діяльності в цілому. «Здатність до навчання

(уміння вчитися) мобілізує життєвий досвід, декларативні знання та вміння і сприяє розвитку компетенцій різних типів [1, с. 12]. Саме рівень здатності до навчання має підвищуватись у прямій кореляційній залежності від усього того, з чим працює учень самостійно під час здійснення самостійної навчальної діяльності. І допомогти йому в цьому має викладач і сама організація такої діяльності протягом усього терміну навчання, насамперед для того, щоб підготувати учня до „абсолютної самостійності” по завершенню навчання.

Висновки. Спробуємо підсумувати, що має бути зроблено з боку викладачем і учнями щодо організації навчального процесу, щоб володіння іноземною мовою стало справді ефективним засобом здійснення самостійної навчальної діяльності.

1. Необхідно у найкоротші терміни кардинально змінити організаційно-педагогічні засади вивчення іноземних мов: увести у вибіркочу частину навчального плану додаткові години для вивчення іноземної мови.

2. Учні мають чітко усвідомлювати важливість вивчення іноземних мов і реалізації знань під час здійснення самостійної навчальної діяльності.

3. Викладач має зробити все для забезпечення професіоналізації змісту навчання й упровадження в практику викладання іноземних мов більш тісних міжпредметних зв'язків іноземної мови з блоком безпосередньо фахової підготовки.

4. Процес викладання іноземної мови в середньому спеціальному навчальному закладі має перетворитися на процес формування мовної особистості майбутнього фахівця, здатного послуговуватись іноземною мовою як засобом самостійної навчальної діяльності під час навчання й після його завершення.

5. Учні мають ознайомитися з основною метою, завданнями і змістом Рекомендацій Ради Європи для того, щоб чітко усвідомлювати, до чого вони мають дійти в результаті вивчення іноземної мови чи іноземних мов.

6. У рамках міжкультурного підходу навчання іноземної мови має сприяти розвитку цілісної особистості того, хто вивчає мову, та його самоусвідомлення завдяки збагаченню досвіду, розуміння відмінностей між іншими мовами та культурами.